

În articolul *La ritualité dans les arts martiaux* Patrick Baudry de la Universitatea Franche-Comté, prezintă cum în artele marțiale ritualitatea se confundă cu practica tehnicilor de luptă. Forma socializantă, legată de eficacitatea marțială, ritualitatea este purtătoare a unui raport cu Legea și autorizează o dinamică a tensiunilor. Legătura socială se experimentează în același timp ca relație în mișcare și situație fundamentală.

În capitolul *En matiere de conclusion* este publicat articolul lui Albert Piette de la Universitatea Paul-Valéry din Montpellier *Les rituels : du principe d'ordre à la logique paradoxale. Points de repère théoriques* în care se propune o nouă interpretare a ritualului, centrat pe logica paradoxului și care deci nu mai este asociat unui principiu de ordine conform definițiilor clasice. El evidențiază noțiunile de contradicție, ambivalența, interval și joc care invită la o progresie și depășire către logica paradoxală, veritabilul garant teoretic al sugerării unei interpretări a ritualității contemporane.

În capitolul *Etudes critiques* sint publicate două articole, al lui Etienne Leclercq de la Universitatea Louvain-la-Neuve *Du rituel à la théâtralité*. Une lecture de Victor W. Turner (viziunea dramaturgică a realităților sociale în condițiile în care în ultimele decenii am asistat la introducerea de către unii autori a noțiunii de teatralitate în analizele lor), și articolul lui Philippe Laburthe-Tolra de la Universitatea René-Descartes, Paris V *Des cultes modernes? A propos de « Nouvelles idoles, Nouveaux cultes. Dérives de la sacralité »* — carte publicată sub direcția lui Claude Riviere și Albert Piette în editura L'Harmattan în 1990.

Ana Rodița Brezeanu Stăiculescu

„Futuribles”, Analyse-Prévision-Prospective, nr. 169, octobre 1992

„Futuribles” este o revistă lunară condusă de un comitet de orientare format din 25 membri, între care și cunoscutul Alvin Toffler. Directorul actual al publicației este Hugues de Jouvenel.

Articolul „*Etats-Unis : l'underclass au coeur de la crise urbaine*” aparține lui Fabrice Hatem, însărcinat al Comisariatului General al Planului din Franța și a fost elaborat urmare unui voiaj de studii pe probleme urbane în America, finanțat de German Marshall Fund of the United States. Mișcările survenite la Los Angeles în aprilie 1992, au fost revelatoare pentru răul profund de care suferă orașele americane, expuse de multă vreme șomajului, sărăciei, criminalității și crizei financiare pe care recesiunea recentă nu a făcut decât să o agraveze. Documentat asupra modului de urbanizare din Statele Unite, caracterizat în special prin declinul centrelor de orașe și începutul unei peri-urbanizări necontrolate marcată de o puternică segregare spațială, autorul prezintă problemele cu care sînt confruntate orașele americane și subliniază consecințele dezangajării Administrației federale și complexitatea unui sistem instituțional local a cărui fragmentare devine un obstacol în fața oricărui efort de planificare urbană, care ar putea asigura solidaritatea indispensabilă între zonele bogate și cele sărace, care cunosc deosebiri din ce în ce mai mari. După ce a prezentat imposibilitatea ulterioară a organizării unor acțiuni colective care să permită între altele asigurarea solidarității indispensabile oricărei vieți comunitare, autorul examinează problema particulară a claselor defavorizate pentru a demonstra cât este de dificilă emițerea unui diagnostic asupra progresului claselor defavorizate, după diversele criterii obișnuite (nivelul veniturilor, vîrsta, etnia). În ciuda acestei dificultăți, F. Hatem subliniază dezvoltarea îngrijorătoare a ghetourilor pentru a se întreba asupra riscului de explozie urbană sau invers, asupra probabilității unei „renașteri urbane”. Excluzînd în final aceste două scenarii extreme, el estimează că viitorul va depinde de atenuarea tensiunilor sociale, puternic legate de creșterea economică și situația pe piața muncii, înlăturarea unor politici urbane coerente și permanența eforturilor în domeniul educației.

În articolul *Francis Fukuyama ou le dernier philosophe de l'histoire. Réflexions sur l'ouvrage de F. Fukuyama „La fin de l'histoire et le dernier homme”*, autorul Bernard Cazes, membru în Comitetul de orientare al revistei „Futuribles”, realizează o analiză critică a lucrării lui F. Fukuyama publicată și în franceză, în extrase în revista „Commentaire”, în numerele de la 47 la 50 și integral în toamna anului 1992 în editura Flammarion. În vara anului 1989, revista americană „The National Interest”, de inspirație conservatoare, a publicat un articol intitulat *The end of history*, în care Francis Fukuyama, un american cu ascendență japoneză care lucra atunci la Departamentul de Stat folosea exegeza lui Hegel realizată de Alexandre Kojève pentru a enunța teza potrivit căreia Istoria cu majusculă, deci în sensul trecerii speciei umane luate global către un anumit stadiu final, era în curs să se sfîrșească odată cu dubla înfrîngere, economică și ideologică a imperiului sovietic în favoarea democrației liberale și a economiei de piață. Această lucrare a suscitat repede numeroase controverse și comentarii. Bernard Cazes își propune să

răspundă unei vaste întrebări : este justificată scrierea unei istorii universale (cum F. Fukuyama și-a propus), a unei „scheme de explicație de bun simț a dezvoltării generale a societăților umane”? Dacă da, există un „sfârșit al istoriei”, după care se va continua în mod natural să se asiste la o succesiune de evenimente mai mult sau mai puțin spectaculare (istoria fără majuscule), fără însă să fie în mod serios repusă sub semnul întrebării ordinea generală a lucrurilor și în special binomul piață-democrație? Autorul remarcă că ambiția lui F. Fukuyama se situează foarte exact, chiar dacă cuvântul nu a fost pronunțat, pe linia evoluționismului social al lui Marx, Auguste Comte și Herbert Spencer, care considera viitorul drept produsul logic — deci în principiu previzibil — al unui proces de transformare graduală sau evoluție care trece printr-un număr variabil de etape pentru a se desăvârși printr-o ultimă „figură”, prin care se marchează sfârșitul (în dublul sens de scop și încetare) a traiectoriei parcurse : evoluția a epuizat atunci virtuțile sale de înnoire. Ca un bun socioevoluționist, F. Fukuyama nu a uitat să plătească polițele restante tezei caracterului ciclic al istoriei și a făcut eforturi interesante pentru rafinarea viziunii socioevoluționiste. B. Cazes își încheie articolul prin aprecierea înțelepciunii cu care F. Fukuyama a concluzionat, de altfel într-o manieră atât de distrugătoare pentru teza sa de fond, că orice regim este imperfect și nesatisfăcător și că „nesatisfăcăuții vor avea întotdeauna posibilitatea de a reîncepe istoria”.

Articolul *L'Afrique face à la disparition de l'URSS* publicat de jurnalistul independent din New York, Tim Wall, explorează impactul asupra Africii al tranziției angajate în Europa centrală și orientală, expunând în detaliu caracterul bine fondat al temerilor africane și subliniind că de mult Sudul ar putea suferi urmare concentrării ajutoarelor occidentale în țările fostului Pact de la Varșovia.

În articolul *TVHD : enjeux et stratégies* Jean-Pierre Chamoux, profesor asociat la Universitatea din Marne-la-Vallée încearcă o pătrundere în jocurile obscure ale competiției internaționale politice și economice antrenate în apariția și dezvoltarea Televiziunii „Haute Définition” (TVHD), J. P. Chamoux, prezintă situația inițială a celor trei sisteme diferite care s-au impus (Secam francez, Pal german și NTSC american) și care cu prețul unei puternice concurențe și-au împărțit în mod inegal piața. Progresul cercetării în domeniul TVHD a condus în prezent la stabilirea de trei norme concurente : una japoneză, una americană și a treia europeană, care însă nu reușește să se afirme datorită diviziunii dintre școlile germană și franceză. Absența unei politici europene coerente, subliniate de autor, valorizează atuurile americane și japoneze și arată că de nesigur rămâne viitorul, Europa vulnerabilă și opțiunile dificile.

În secțiunea *Actualités prospectives* revista „Futuribles” publică note preluate după surse autorizate privind subiecte cu interes prospectiv, cum sînt : brain-drain-ul către țările bogate, lenta agonie a sălilor de cinema în Franța, scăderile în educația din Africa, controversese asupra orei de vară, iluzia scăderii consumului de hîrtie prin extinderea ordinatorilor de birou, problema soldurilor din comerț, șomajul, diferențele de venituri, îmbătrînirea populației și creșterea cheltuielilor pentru sănătate.

Ana Rodica Brezeanu Stăiculescu